

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת לך לך

פירוש רש"י

(ט) ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה.
כבר ראינו, שאברהם התרחק מן הערים. הוא
ביקש את הבדידות ובה הניח את יסוד ביתו. דרומה של
ארץ ישראל לא היה כגן פורח; וכן מצינו בזכריה (יד,
י), שכל הארץ לדרומה של ירושלים קרויה "ערבה".
בהתאמה עם אופן ייסוד עם ישראל — כדרך שהתורה
ניתנה במדבר, המזבח נבנה בהר עיבל, וישראל היה
עם קשה עורף — כן היתה הבירה הרוחנית של ישראל
לא בחלק הצפוני הפורה, אלא בחלק הדרומי השומם.
הצלחת התורה — והצלחת ישראל בזכות התורה —
איננה תלויה בשום תנאי גשמי: "מצור — דבש
אשביעך" (תהלים פא, יז). מצות "לך לך" שהוטלה
על אברהם משכה אותו אל הנגב השומם.

א. רש"י הירש .
פרק יב', פסוק ט':

אלות

1. מה מביא את פרשנו אהציוצ דקריו הרציונייט-אקרונייט דוקא כאן?
2. בצטט מה רוצה פרשנו אלהדנו קינה פכירושל זה?
3. מה הן הוכחותיו מן ההיסטוריה על צט ישראל?
4. איך פרשנו מביין את הפסוק האמצעי על ידו מתהליט?

* * *

ב. רמב"ן .

פרק יג' פסוק א': יג. (א) וטעם הוא ואשתו וכל אשר לו, להודיע שלא גזלו ממנו דבר מכל המתנות
הגדולות שנתנו לו בעבור שרה שתהיה למלך, ולא אמרו רמיתנו, ומתנה

בטעות היא. וזה מעשה נס:

אלות

1. אכאורה מה קושי יש בפסוקנו?
2. מה רוצה פרשנו אלהדנו כאן?
3. אמה חשוב לו אלהדטיס כי היה זה אצט נס?

* * *

לא .

תקרא את שמה שרי — גבוהה משכמה
ומעלה; שכן היא "שרה", והיא קובעת לכל שיעור
ומידה. בתכונה זו — ראויה היא להיות אשה לאברהם;
וכל אשה בישראל דומה לה בכך, — אם ראויה היא
להיות בת לשרה. לעיל הוא אומר: "לא יקרא עוד את
שמך אברם — והיה שמך אברהם"; מכאן ואילך יהיה
שמך אברהם; הרי זה ייעוד, שטרם הגעת אליו, ועליך
להשיג אותו.

ג. רש"י הירש .
פרק יד' פסוק יד':

לד לד

אשה טהורה, אם היא בת לשרה, איננה זקוקה לאות ברית חיצונית; מאליה היא תזכור את הברית עם אל שדי, הקובע שיעור ומידה; אוהרה זו מפעמת בלבה מאליה — במידת הצניעות העדינה, הממלאת אשה טהורה בישראל. יש בלבה נטיה להיכנע לכל ערך טהור ואלהי; והיא דורשת כניעה זו מכל הקרב אליה. במקום ששרה היא אשה ואם, לא תעז ההמוניות להראות את פניה; שרה היא התגלמות הטהרה והמוסר. ואכן, מהמשך הדברים נראה, שאין דיו לאדם שהוא בן לאברהם, אם שרה איננה אמו. האב מוריש את ערכי הרוח; ואילו האשה הטהורה מורישה לבניה את ההרגשה העדינה של הנפש; ממנה אמת מידה להגינות מוסרית הולמת. וכך אומרים רבותינו על אשת חיל כדוגמת שרה: „אשת חיל עטרת בעלה (משלי יב, ד) — בעלה נתעטר בה והיא לא נתעטרה בבעלה“ (בראשית רבה מז, א).

ואילו כאן הוא אומר: לא תקרא את שמה שרי — כי שרה שמה; היא הנה „שרה“; היא קובעת מידה ושומרת על המידה; יש בלבה הרגשה עדינה, מידה עדינה לכל טוב וישר, לכל נאה והוגן וקדוש; היא מקיימת בעצמה מידה זו — של משפט ומוסר, של נימוס אלהי אמתי; היא יודעת מה מתאים לו לאדם טהור בכל עת ובכל התנאים; ובשיפוט עדין היא מעריכה את הכל באמת מידה זו. הנה זו מידת שרה כבר היום — ולא רק לעתיד לבוא.

עאלות

1. מה ההבדל שבין פרשנוי בין שני השם אצא אברהם לצומת שרה?
2. איך פרשנוי מבין שני זה?
3. מה הן התכונות האופייניות אצא שרה הצולות על אלה fe אברהם?
4. למה לא מספיק להיות בן אברהם וצריך להיות גם בן שרה?
5. איך פרשנוי מבין את המדרש בקראית רבה על הפסוק בפינא?

והנה התועלת המגיע מזה הספור בכללות הוא להודיע שכבר נשבע הש"י לאברהם שירשו בניו את הארץ. עם שכבר פרסם בזה הספור ובוולתו ממה שינהג מנהגו מציאות הנבואה, אשר אם לא יאמין בה* תפול התורה בכללה. ולזה דקדק בעתות הגעת זאת הנבואה והאריך בה לישב יותר בלבב אמתת זה הספור. והנה התועלות המגיעות מפרטי זה הספור הם חמשה:

ד. רלב"ג.

פרק טו' פסוקים א'-כא':

התועלת הראשון הוא במדות. והוא שאין ראוי לשלם להטיב לרעים. אבל ראוי לשנאתם ולהרחיקם מצד פעולותיהם המגונות. כטעם אמרו "נבזה בעיניו נמאס" (תהלים טו, יד) וזה כי בזה האופן ילמדו האנשים להתרחק מהרעים ולא ימשכו אחר פעולותיהם המגונות. והנה העיר אותנו בזה, במה שאמר לאברהם שלא יירא. כי זה ממה שיורה שכבר היה ירא שלא ישיגהו עונש על מה שעשה ולא מצאנו לו דבר [אשר] יתכן שיירא ממנו זולת הטבתו לרעים ההם והם אנשי סדום.

התועלת השני הוא במדות. והוא שראוי שישתדל האדם שיהיה לו זרע לקיים המין. הלא תראה שאברהם עם היותו שלם זה האופן מהשלמות אשר היה בו, היה דואג על היותו הולך ערירי.

התועלת השלישי הוא במדות. והוא שראוי שישתדל האדם שיריש לבניו אחריו מה שאפשר לו. ולא יקנא בהם אם ישלטו בכל עמלו אחריו¹. הלא תראה שאברהם היה דואג מקניניו אם לא יהיה לו זרע [אשר] יירשם. ונתפייס כאשר הודיעו השם יתעלה שזרעו יירשנו.

התועלת הרביעי הוא בדעות. והוא ליישב בלבנו אמונת ההשגחה* אשר תהיה מאת השם יתעלה בטובים, עד שמה שיעשה השם ית' מהפלאים מצד ההשגחה, יחסה אברהם למשפט ולדבר ראוי. וזה כי ידוע מצד התורה כי יצחק נולד לאברהם על צד הפלא ואברהם יחס זה הענין לשם יתעלה לצדקה. והוא מבואר מצד העינין שזאת ההשגחה היא דבקה בלי ספק בטובים הראויים לה. ולזה יהיה המגיע ממנה לטובים מגיע על צד המשפט והיושר.

התועלת החמישי שהוא בדעות. והוא להודיע שהיעודים הטובים אשר יעד השם יתעלה לנביא, אשר לא יתקשר בהם זמן ולא מקום, לא יתקיימו אם לא יהיו האנשים ההם, אשר היתה עליהם הנבואה, ראויים לזה היעוד. ולזה שאל אברהם אות במה שיעד לו השם שיישר זרעו את הארץ.

1. פרשנו ארחה את פירושו כאן ומכניס את כל רציונותיו בקשר להפסחת הקב"ה את ירושת הארץ, אמה?
2. התוכף להרחיק את ניאוקיו בתוצלת הראשונה?
3. מה מחדש פרשנו בתוצלת הרביעית?
4. אמה אלה אפרהט את ואיק לה קשור לתוצלת החמישית?

* * *

ה. הכתב והקבלה .
פרק טו' פסוק ח':

(נח) במה אדע כי. לדעתי אין צמאמר זה שום שאלה ובקשה, כי חלילה לאהוב ה' להסתפק בצמאמת דצורו ית' ובקיומו, כי מלת אדע הוא ענין גדולה רוממות וחשיבות כונו ידעתיך צמס ספי' הגאון כצדתיך צמס כו"ש ראצ"ע סס, וכן ידעתי לומען אשר ילוה (ללקונן) פי' הרמז"ן גדלתי ורוממותי, כונו מה אדם ותדעתי, וכן ידעתיך צמס, ולפירש"י סס הוא לשון חבה ואהבה, ולרמז"ן הוא אהבה וחבה הנראית בפועל מוש"ע"י הכצוד והגדולה הנעשה צמאהצ, ולפי"ז מאמר "צמה אדע כי אירשנה, ומאמר הנאמר לעלמו ולנפשו, כוונתי על הפלגת הטובה הגדולה שיצטיחנו הס"י צזה, כי חשב אצרהס א"ע לעפר ואפר שפל מאד וכל ועשי לדקותיו אשר עשה לא היו חסונים צעיניו לנאונה, ולא מלא צנפשו שום ועשה עד שיהיה ראוי לתשלוס גנוול ולגדולה זאת, ומכס"כ לזכות לו ולדורותיו אחריו צירושא כצדתי כזאת, כדרך מאמר דוד (ס"צ ז') וני אככי כי הצחתי עד הלס, וצדך פליאה ותמיה אור צנפשו "צמה אדע כי אירשנה", צמה אהיה חסוב ונכד כ"כ צעיני הנקוס צ"ה (וואדורך זאללעט איד זף געאכטעט זיין דאסס !!) עד שאעלה לכל הגדולה והרוממות הזאת לרשת עד עולם דצר נשגב כזה, ואין צמה שאלה המלפה על תשובה, אזל הוא ומאמר תמחון ופליאה, כונו: "מה אדם ותדעתי", ופעל אדע דומה לנולת חשב (ירמיה י"ז) ארץ מלחה ולא חשב, שציאורה תהא מיושנת, וכן צמנה ונקומות. כן אדע אהיה נודע (זאלל צעליעצט, אנגעזעהען זיין), וכל פעלים עומדים מול שהם נפעלים מעלום לא ע"י אחר יפרסם רש"י צלשון הופעל כונו וימררהו ורבו נעשו לו אנשי ריצ, כהה הנגע, הוכהה ומראיתו) וכונס"ש רו"ה). הנה לפירוש זה צמח אצרהס צלצ שלס צקיום ומאמר ית', כי כל דצריו חלה אינס כ"א לכפשו ולעלמו מול ענותותו וספל ערכו צעיניו, והמאמר הצא ומנו ית' אליו אח"ז אינו תשובה לדצריו, כי לא היה כאן שאלה הלריכה תשובה, אזל הוא רק תשלוס דצרים ראשולים צצטחון נתינת הארץ ועתה גמר כריחת הצרית עליו: והדעה הניחסת ומאמר צמה אדע לחטא עד שנגזר על צניו הגירוש, איננה מוסכמת, כי יש סצות אחרות לזה כוודע מן המחצרים, (וענו"ש אח"ז צפסוק גר יהיה זרעך.) וכצר העיד הרצ הגדול צדה לדרך (פי' שנות) נמו וגמרו שלמים וגם דצים, סכל הטעמים המוזכרים צונס' כדרים וצמדכשים על גלות מלרים החלום צחטא אצרהס, לא צאו כ"א ליתן טעם למה הודיע הקצ"ה הגלות לאצרהס וליערו צזה, אזל הגלות עלמו יש לו טעמים אחרים. ע"ס: וצצ"ר צמה אדע, לא כקורח חגר חלא כאומר צחיזה זכות.

1. אמה אין פרשנו יכול להסכים לפירושו הרציף de ימוח הפשון: "אדע"?
2. מהו פירושו de פרשנו כאן ואיק הפסוקים המצויים מוכיחים זאת?
3. אמה חשב להדגיש כי זאת לא אלה המצפה לתשובה?
4. מנין שדצריו de הקב"ה בהמשך הפסוק הבא אינם תשובה אלא?
5. וזה כל כך חשוב היה להסביר מה טעם הודיע הקב"ה לאפרהט על הצלות?
6. איך תסביר את המדרש כי כאן אין קריאת תיאר כי אמ פירור באילו זכות?

* * *